

حکومت هخامنشیان

تاریخچه نام آذربایجان یا آذربایجان ، آتروپاتکان (مکان آتروپات)

نویسنده: شمشاد امیری خراسانی

انتشار: ۱۳ اسفند ۱۳۹۵ ۴۰ دقیقه مطالعه

چکیده مقاله

موقعیت آذربایجان در نقشه ایران و توران در دوره قاجاریه. نام آذربایجان تغییر یافته و یا معرب «آتروپاتکان» (مکان آتروپات) است. ریشه این نام به سردار پارسی هخامنشیان، «آتروپات» Atropat و آتروپاتگان برمی‌گردد. به این منطقه در قرن‌های ۱۷ و ۱۸ نام «آلبان» و «آران» نیز گفته می‌شد که احتمالاً هر دو تلفظ یک نام هستند. «آذر» تغییر یافته «آتر» و «بایجان» تغییر یافته «پاتگان» است. (کتاب آذربایجان، چاپ اسکای لین دهلی نو، ۲۰۱۴) آتروپات ساتراپ (از نجیب زادگان) پارسی بود که بخش‌های شمال ایران را در زمان حمل

موقعیت آذربایجان در نقشه ایران و توران در دوره قاجاریه.

نام آذربایجان تغییر یافته و یا معرب «آتروپاتکان» (مکان آتروپات) است.

ریشه این نام به سردار پارسی هخامنشیان، «آتروپات» **Atropat** و **آتروپاتگان** برمی‌گردد. به این منطقه در قرن‌های ۱۷ و ۱۸ نام «آلبان» و «آران» نیز گفته می‌شد که احتمالاً هر دو تلفظ یک نام هستند. «آذر» تغییر یافته «آتر» و «بایجان» تغییر یافته «پاتگان» است. (کتاب آذربایجان، چاپ اسکای لین دهلی نو، ۲۰۱۴) **آتروپات ساتراپ** (از نجیب زادگان) پارسی بود که بخش‌های شمال ایران را در زمان حمله اسکندر از اشغال حفظ کرد. در پیمان‌نامه‌های ترکمانچای و گلستان به بخش شمالی رود ارس نام آذربایجان داده نشده است. تنها در قرن بیستم است که نام آذربایجان و آذربایجانی ماهیت قومی به خود می‌گیرد.

نام آذربایجان در سال ۱۹۱۸ و طی کنگره حزب مساوات جایگزین نام اصلی و تاریخی **قفقاز، اران و آلبانی** گردید. این نام‌گذاری با هدف جدایی آذربایجان ایران انجام شد. دولت مساوات در قفقاز نام آذربایجان را از آن جهت بر این

مناطق گذاشته که گمان می‌رفت با برقراری یک جمهوری به نام آذربایجان، آذربایجان ایران و این جمهوری باهم یکی شده و آذربایجان ایران از این کشور جدا شود. در همان زمان مخالفت‌هایی با این نام‌گذاری در ایران صورت گرفت. در همین راستا حتی مارکوارت آلمانی به این کار اعتراض کرد که این اعتراض در نشریه «ایران‌شهر» ترجمه و چاپ گردید.

محمد خیابانی نیز به طور موقت نام «آزادی‌ستان» را به آذربایجان ایران اطلاق کرد تا با آذربایجان شوروی تفاوت داشته باشد.

منبع:

محسنی، محمدرضا ۱۳۸۹: پان ترکیسم، ایران و آذربایجان، انتشارات سمرقند، ص ۱۲۷

محسنی، محمدرضا ۱۳۸۹: پان ترکیسم، ایران و آذربایجان، انتشارات سمرقند، ص ۳۱

این دو پیمان در مجله ایران‌شناسی، ج ۱، شماره ۳، چاپ ۱۹۸۹، رویه ۴۵۸ تحت عنوان «آذربایجان کجاست» توسط جلال متینی چاپ شده‌است.

احمد کسروی، شهریاران گمنام، تهران، انتشارات امیر کبیر، چ ۵، ۱۳۵۷، صفحه‌های ۲۵۵ الی ۲۵۷

دانشنامه ایرانیکا مدخل آذربایجان

Vasily Bartold Bartold V.V. , "Sochineniia", volume II, part 1, "Vostochnoi Literatury" Publishers, Moscow, 1963, p. ۷۰۳

Minorsky, V. ; Minorsky, V. "Ādharbaydjān (Azarbāydjān)." Encyclopaedia of Islam. Edited by: P.Bearman, Th. Bianquis, C.E. Bosworth, E. van Donzel and W.P. Heinrichs. Brill, 2007. Brill Online " called in Middle Persian Āturpātākān, older new-Persian Ādharbādḥagān, Ādharbāyagān, at present Āzarbāyḍjān, Greek Ἀτροπατήνη, Byzantine Greek Ἀδραβιγάνων, Armenian Atrapatakan, Syriac Adhorbāyghān. The province was called after the general Atropates ("protected by fire"), who at the time of Alexander's invasion proclaimed his independence (328 B.C.) and thus preserved his kingdom (Media Minor, Strabo, xi, 13, 1) in the north-western corner .(of later Persia (cf. Ibn al-Muḳaffa', in Yāḳūt, i, 172, and al-Maḳḍisī, ۳۷۵: Ādharbādḥ b. Bīwarasf

K. Shippman, "Azerbaijan: Pre-Islamic History" in Encyclopædia Iranica In the Achaemenid

period Azerbaijan was part of the satrapy of Media. When the Achaemenid empire collapsed, Atropates, the Persian satrap of Media, made himself independent in the northwest of this region in 321 B.C. Thereafter Greek and Latin writers named the territory Media Atropatene or, less frequently, Media Minor (e.g. Strabo 11.13.1; Justin 23.4.13). The Middle Persian form of the name was (early) Āturpātākān, (later) Ādurbādgān) whence the New Persian Ādarbāyjān

Recasting Oneself, Rejecting the Other: Pan-Turkism and Iranian Nationalism By: Dr. Touraj Atabaki Van Schendel, Willem(Editor). Identity Politics in Central Asia and the Muslim World: Nationalism, Ethnicity and Labour in the Twentieth Century. London, , GBR: I. B. Tauris & Company, Limited, 2001. p 80. Khiyabani and his fellow Democrats, in order to dissociate themselves from the Transcaucasians, decided to change the name of Iranian Azerbaijan to Azadistan (Land of Freedom). (34) By way of justifying this decision, they referred to the important 'heroic role' Azerbaijan had played in the struggle to establish the Constitution in Iran (which, in their view, warranted adopting the name Azadistan. (35

ارجاع به این مقاله

شمشاد امیری خراسانی، «تاریخچه نام آذربایجان یا آذربایجان، آتروپاتکان (مکان آتروپات)»، پارسیان دژ، ۱۳۹۵.

خواندن مقاله و پیوست‌های آن در وب‌سایت پارسیان دژ

نشانی ثابت این نسخه:

<http://parsijandej.ir/articles/1611/pdf/نام-آذربایجان-آتروپاتکان-مکان-آتروپ.pdf>

آخرین ویرایش مقاله: ۱۲ مرداد ۱۴۰۵